RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 11.

Onsdagen den 6 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne februari.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande läkareintyg, som upplästes:

Att herr professor S. Boëthius i följd af sjukdom, luftrörskatarr, är hindrad att under de närmaste dagarne deltaga i riksdagsarbetet, intygar.

Upsala den 4 mars 1901.

K. Hedbom,
legitimerad läkare.

§ 3.

Herr *Ivar Månsson* aflemnade en motion, n:o 174, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny värnpligtslag.

Denna motion, i hvars syfte herrar *Johan Johansson* i Noraskog och *Pehr Pehrson* i Törneryd instämt, blef på begäran bordlagd.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till kammarens tillfälliga utskott n:o 3 herr *H. Segerdahls* å kammarens bord hvilande motion, n:o 173.

§ 5.

Angående tillsyn öfver utackorderade fosterbarn.

Efter föredragning till en början af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, i anledning af tvenne inom kammaren väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tillsyn öfver utackorderade fosterbarn, lemnades på begäran ordet till

Angående tillsyn öfver utackorderade fosterbarn. (Forts.)

Herr Antonsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har icke begärt ordet för att framställa något yrkande och ej heller för att göra någon anmärkning mot det resultat, hvartill utskottet har kommit. Men det förefaller mig likväl anmärkningsvärdt, att utskottet ej åstadkommit någon utredning eller gifvit anvisning om sättet för lösningen af min, såsom det sjelft säger, högst beaktansvärda motion. Utskottet har endast hänvisat till hvad som redan är åtgjordt i saken, nemligen att Kongl. Maj:t tillsatt en komité för frågans behandling, hvilken komité afgifvit sitt utlåtande den 27 januari 1897, och att utskottet vidare erfarit, att Kongl. Maj:t, då den s. k. tvångsuppfostringskomiténs utlåtande blifvit slutligen behandladt, ämnar till Riksdagen inkomma med förslag i såväl den af sistnämnda komité behandlade som den nu föreliggande frågan. Jag vill emellertid ifrågasätta, huruvida en sådan åtgärd är lämplig eller nödvändig för vinnande af det syfte, som i min motion afses. Under förhoppning att ärendet snart kommer under Riksdagens pröfning, har jag emellertid, som nämndt, intet yrkande att framställa, men jag skulle hafva önskat, att utskottet, som inom sig sluter erfarne män från skilda delar af landet, framhållit några synpunkter, som kunnat vara till gagn vid frågans slutliga behandling.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! Ingen, som eger någon kännedom om hithörande högst sorgliga förhållanden, torde kunna förneka, att det är en humanitär fråga af särdeles behjertansvärd art, för hvilken de båda motionärerna påkallat Riksdagens uppmärksamhet. Den s. k. »fosterbarnsindustrien» och dermed sammanhängande missförhållanden äro allt för allmänt kända, för att någon skulle våga bestrida, att ett snabbt och kraftigt ingripande i lagstiftningsväg här är af nöden.

Icke desto mindre har denna fråga nu blifvit mycket knapphändigt affärdad. Detta är icke utskottets fel, ty utskottet har i sjelfva verket under för handen varande förhållanden icke kunnat göra annat än hänvisa på en mycket vanlig anledning till afslag i liknande fall, nemligen att frågan är under behandling af regeringen genom en för ändamålet tillsatt komité.

Huru knapphändigt utskottsutlåtandet än är, innehåller det dock ett par märkliga upplysningar, på hvilka jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet. Den ena är den, att den ifrågavarande komiténs utlåtande afgafs redan den 27 januari 1897, sålunda *för fyra år sedan.* Men icke desto mindre säges det, att regeringen uppskjutit med att vidtaga någon åtgärd i frågan, tills utlåtandet af *ännu en komité,* den s. k. tvångsuppfostringskomitén, hvilket nu är ute på remiss till vederbörande myndigheter, kan komma tillbaka; då vill man »*i ett sammanhang*» göra förslag i båda frågorna.

Det förefaller mig emellertid, som om »sammanhanget» mellan de frågor, som behandlats af de nämnda komitéerna, skulle vara något löst. Å ena sidan är det fråga om späda barn under sju års ålder, för hvilka man vill åstadkomma en inspektion från kommunalmyndigheters eller läkares sida, på det att dessa barns fysiska vård må blifva tillfredsställande. Å andra sidan åter gäller det äldre

barn, som af en eller annan anledning kommit in på orätta vägar och derför böra underkastas tvångsuppfostran, d. v. s. en moralisk och intellektuel påverkan. Det tyckes mig verkligen nästan, som om det egentliga »sammanhanget» mellan frågorna skulle ligga deri — att båda blifvit hänvisade till behandling af en komité. Och det är verkligen sorgligt, att, i följd af en sådan onödig och onyttig sammankoppling, lösningen af den nu föreliggande, i flera afseenden ömmande frågan skall fördröjas.

Angående tillsyn öfver utackorderade fosterbarn. (Forts.)

Herr talman! Jag har icke något yrkande att framställa. Jag har med hvad jag här yttrat allenast velat påpeka den något påfallande långsamhet, hvarmed denna vigtiga humanitära fråga af regeringen blifvit behandlad, och tillika uttrycka den förhoppning, att densamma för framtiden måtte föras raskare fram mot en tillfredsställande lösning.

Häruti instämde herrar *Hammarström* och *Andersson* i Pettersborg.

Herr Björck: Herr talman! Mina herrar! Det gläder mig, att de båda föregående talarne gifvit utskottet rätt i afseende å dess sätt att behandla frågan. Det har icke varit främmande för utskottet, att frågan är af största vigt, hvilket utskottet också sagt i sitt betänkande. Men då frågan varit under behandling af två komitéer, af hvilka den ena redan år 1897 afgifvit sitt betänkande, och jemväl den andra komiténs betänkande, efter hvad man kan antaga, snart skall komma under slutlig behandling, har utskottet haft allt skäl att hoppas, likasom utskottet jemväl fått bekräftadt från regeringens sida, att regeringen snart skall framkomma med ett lagförslag i detta hänseende.

Frågan är onekligen af trängande vigt, och det nuvarande tillståndet med afseende å fosterbarnsväsendet rent af upprörande. Dessa stackars små barn lemnas af samvetslösa föräldrar ut till fosterföräldrar, hvilkas enda uppgift är att fortast möjligt plåga lifvet ur barnen. Detta lyckas ty värr också ofta, och i de fall, der det icke lyckas, utan barnen lefva trots den dåliga behandling de röna, blifva de kanske olyckligare, ty denna behandling grundlägger ofta hos barnen ohelsa och dåliga såväl kropps- som själsanlag, och med dylikt få de ofta slitas under hela sitt lif. Jag anser således, att utskottet och kammaren i sin helhet bör vara glad, att man snart kan vänta ett lagförslag i ämnet från regeringen, och för min del skulle jag vilja rigta en bön till regeringen att så mycket som möjligt skynda härmed, ty här gäller i sanning ordspråket: »medan gräset gror, dör kon». Medan vi vänta på att lag i ämnet skall komma till stånd, dö en mängd små barn eller taga skada både till själ och kropp.

Då jag emellertid tror och hoppas, att ett lagförslag i ämnet med det snaraste skall framkomma från regeringen, har jag nu intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemstält bifölls.

§ 6.

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, n:o 13, i anledning af väckt motion angående sammansättning af styrelse för sådant bolag, hvarom förmäles i § 9 mom. 2 af bränvinsförsäljningsförordningen.

I en till bevillningsutskottet hänvisad, af herr *H. Cavalli* inom Första Kammaren väckt motion, n:o 1, hade förslag framstälts, att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i kongl. förordningen den 24 maj 1895 angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, att styrelse för bolag, som i förordningens § 9 mom. 2 omförmäles, skall bestå af fem ledamöter, af hvilka två utses af delegarne i bolaget, en af stadsfullmägtige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstuga i den stad, der bolaget drifver sin rörelse, en af landstinget samt en af hushållningssällskapets förvaltningsutskott, med stadgande derjemte, dels att i Stockholm utses tre ledamöter af stadsfullmägtige, dels ock att i annan stad, som icke deltager i landsting, stadsfullmägtige må utse jemväl den ledamot, som eljest skolat väljas af landstinget.

Utskottet hemstälde:

1:o) att Riksdagen måtte för sin del besluta, att mom. 2—8 af § 18 i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895 skola ersättas af mom. 2—10 enligt utskottets härvid fogade ändringsförslag, samt

2:o) att, under förutsättning att utskottets här ofvan under 1:o) gjorda hemställan varder af Riksdagen bifallen, Riksdagen jemväl måtte för sin del besluta, att mom. 1 af ifrågavarande paragraf skall erhålla den förändrade lydelse, som äfvenledes finnes angifven i berörda förslag.

Det vid betänkandet fogade ändringsförslag var af följande lydelse:

Förslag till förändrad lydelse af § 18 i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895.

2. (Oförändradt.)
3. (Oförändradt.)
4. (Oförändradt.)
5. (Oförändradt.)
6. *Bolags styrelse skall bestå af fem ledamöter, af hvilka tre utses af delegarne i bolaget, en af landstinget samt en af hushållningssällskapets förvaltningsutskott, dock att i stad, som icke deltager i landsting, stadsfullmägtige utse den ledamot, som eljest skulle af landstinget väljas. I Stockholm utses två styrelseledamöter af stadsfullmäg-*

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

tige. Derest i stad, som deltager i landsting, nytt bolag bildas å tid, då landstinget icke är samladt, må ordföranden i landstinget ega att utse en person att under tiden, till dess styrelseledamot blifvit af näst sammanträdande landsting utsedd, vara ledamot i styrelsen.

Styrelseledamot, som utsetts af landsting, hushållningssällskaps förvaltningsutskott eller stadsfullmägtige, må icke vara delegare i bolaget.

7. Granskning af bolags förvaltning och räkenskaper skall hvarje år i januari eller februari månad å dag, som af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet bestämmes, ske för näst föregående försäljningsår af fem revisorer, af hvilka två utses af stadsfullmägtige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstuga, en af landstinget, en af hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande. I stad, som icke deltager i landsting, utse stadsfullmägtige jemväl den revisor, som eljest skulle af landstinget väljas. I Stockholm utses tre revisorer af stadsfullmägtige och två af öfverståthållareembetet. Revisorerna skola antingen ibland eller utom sig utse två personer att å deras vägnar deltaga i inventering af bolagets tillgångar vid löpande försäljningsårets slut. Öfver revisionen afgifve revisorerna berättelse, hvilken, utom redogörelse för bolagets ekonomiska ställning och förvaltning samt hvad öfrigt revisorerna kunna finna skäl omnämna, skall innehålla dels yttrande, huruvida bolaget förvaltats i öfverensstämmelse med det i mom. 1 här ofvan angifna syfte, dels till- eller afstyrkande af ansvarsfrihet. Af revisionsberättelsen, vid hvilkens affattande de föreskrifter skola iakttagas, som kunna komma att af kontroll- och justeringsbyrån meddelas, skola före februari månads utgång exemplar öfversändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, stadsfullmägtige eller allmän rådstuga, landstinget, hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt nyssnämnda byrå, och skall inom samma tid revisionsberättelsen på bolagets bekostnad offentliggöras i någon af ortens tidningar.

8. *Styrelseledamot, som icke har sitt hemvist i den stad, der bolagets rörelse utöfvas,* äfvensom revisorerna samt dessas här ofvan nämnda ombud ega att af bolaget åtnjuta ersättning efter tredje klassen i gällande resereglemente.

9. Landsting, hushållningssällskaps — — — — — — — — — — beslut.

10. Bolag vare — — — — — — utgång.

---

1. Bolag, som — — — — — — densamma tillkomma. Delegarne i bolaget *skola vara minst nio,* af hvilka åtminstone sex böra vara boende i staden.

Sedan utskottets under *punkten 1* gjorda hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Den åtgärd, som motionären föreslagit, och den hemställan, som utskottet gjort, synas åtminstone mig icke vara välbetänkta. Uti bränvinsförsäljningsförordningen heter det, att »bolag — — — skall hafva till ändamål

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

endast att i sedlighetens intresse ordna och öfvervaka minuthandeln med och utskänkningen af bränvin inom staden och må icke afse att bereda vare sig delegarne vinning utöfver årlig ränta med högst fem procent å de af delegarne tillskjutna kontanta medel eller staden någon ekonomisk fördel utöfver den vinst, som enligt denna förordning kan tillkomma densamma». Jag vet mycket väl, att det finnes åtskilliga bolag, som hafva öfverträdt sin befogenhet härvidlag och som ingalunda följa de föreskrifter, som lagen härutinnan uppstält. Men det gifves ju åter andra bolag, som verkligen sökt att leda sin affär och sin rörelse så, att det skulle kunna heta eller åtminstone få utseende af att densamma leddes i sedlighetens intresse. Så hafva t. ex. somliga bolag vidtagit åtgärder för att i ganska väsentlig grad inskränka antalet krogställen; andra åter ha försökt att inskränka tiden för krogarnas öppenhållande, och slutligen har en del bolag bemödat sig om att ej förlägga krogställen utanför stora industriella anläggningar, der många arbetare finnas, detta tydligen i afsigt att så mycket som möjligt förhindra superiet.

Hvad särskildt Göteborg beträffar, veta vi, att man der lagt sig vinn om att också befrämja sedlighetens intresse. Bolagsstyrelsen derstädes har i väsentlig grad inskränkt den tid, under hvilken krogarne få hållas öppna. På söndagarne är det blott ett par timmar midt på dagen, då krogarne hållas öppna, och då endast aptitsupen utskänkes åt spisande gäster. Detta bolag har äfven sökt att på andra sätt än de nu nämnda verka för sedligheten. Det har nemligen upprättat matställen på olika platser i staden. Detta i afsigt att motverka superiet på de vanliga krogarne. Dessutom har det låtit öppna läsestugor, der böcker tillhandahållas jemte tidningar. De äro afgiftsfria. Alkoholfria drycker kunna äfven få köpas mot billigt pris. Dessa läsestugor besöktes år 1898 af icke mindre än omkring 300,000 personer, och bolaget utbetalte nära 16,000 kr. för denna sin verksamhet i sedlighetens intresse.

Hvad synes då den förändring innebära, som motionären föreslagit och som utskottet tillstyrkt? Det vill synas, som att densamma icke har till mål att tillgodose sedlighetens intresse, utan att det helt enkelt endast är ett *ekonomiskt* intresse, som man har måttat åt och man här sökt befrämja, då man genom detta förslag velat få representanter för dem, som hafva ekonomisk vinst af utskänkningen, insatta i bränvinsbolagen. Det är hushållningssällskapet, landstinget och som det här heter kommunen, som skulle få hvar sin representant i denna femmannastyrelse. Utskottet har icke tillstyrkt motionärens förslag med hänsyn till kommunen eller staden, men väl med hänsyn till hushållningssällskapet och landstinget, så att dessa skulle få hvar sin representant i styrelsen. Hvilken uppgift skulle då dessa få i styrelsen? Mig synes, som om deras uppgift skulle blifva att tillse, att bränvinsbolaget finge in så mycket pengar som möjligt, så att hushållningssällskapets och landstingets andelar blefve de största möjliga. Men kan detta vara att följa lagens föreskrifter? Bolaget skall ju leda sin verksamhet med fäst afseende på sedlighetens kraf? Antag, att man i en bolagsstyrelse skulle komma på den idén, att man ville inskränka tiden för utskänkningen. Det

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

skulle då kunna inträffa, att dessa personer, som blott hade ekonomiska intressen att bevaka, skulle kunna säga: nej, det gå vi ej in på; det skulle kunna inverka menligt på vår affär! Herrarne tycka kanske, att det är barnsligt att påstå något sådant, men det händer redan under nuvarande förhållanden, att man på sina ställen kommer med den invändningen. Så anförde ett bolag i Vestmanland följande såsom skäl mot en petition till stadsfullmägtige om krogarnes stängning sön- och helgdagar, och att märka är, att detta är under *nuvarande* förhållanden: »Då en ytterligare inskränkning i stängningstiderna sannolikt skulle medföra en minskning i bolagets uppkommande behållning, hvilken ännu utgör en betydlig del af stadens likasom af landstingets och hushållningssällskapets samt landtkommunernas beräknade inkomster, så hemställa vi till herrar stadsfullmägtige att afslå motionärernas framställning, hvad utskänkningsställena beträffar. Man kan ej af detta resonnement se, att bolagets styrelse synnerligen lagt sedlighetens intresse på hjertat, och jag tror att, om det redan nu finnes en dylik tendens, denna skall framträda ännu tydligare, när man får in i styrelsen personer, som endast ha till uppgift att bevaka de *ekonomiska* intressena.

På samma sätt, om en bolagsstyrelse skulle komma på en sådan idé, såsom förhållandet var i Göteborg, att den ville upprätta läsestugor, eller om densamma ville, för att tillgodose sedlighetens kraf, anordna matserveringsställen, der ingen eller knappast någon sprit finge serveras, liknande sådana i Göteborg, skulle dessa representanter *möjligen* komma att svara: nej, det här medför en obehörig utgift af bolagets medel, och det kunna vi ej gå in på, det minskar hushållningssällskapets och landstingets inkomster.

Men, säger man, hvad skola vi nu göra åt den här saken, då vi ju i alla fall sett, att den ej är bra ordnad såsom den nu är? Det återstår naturligtvis i detta hänseende mycket att önska. Jag tror visst icke, att de nuvarande bolagsstyrelserna äro några ljusens englar. Reformer äro således af nöden, men skulle dessa ej kunna vinnas på annan väg än den, som här är föreslagen? Skulle man ej kunna sätta in i styrelsen personer, som ej voro så intresserade i ekonomiskt afseende, som här synes blifva fallet med landstingens och hushållningssällskapens ombud. Och då jag tänker på, att i den nuvarande förordningen är stadgadt, att bland andra Konungens befallningshafvande skall utse en revisor för granskning af bolagets verksamhet, och att för öfrigt samma myndighet skall hafva någon uppsigt öfver att, så vidt möjligt är, syftet med de nuvarande bestämmelserna vinnes, tycker jag, att man t. ex. skulle kunna uppdraga åt vederbörande Konungens befallningshafvande att utse en eller kanske två ledamöter af bolagets styrelse. Dessa vore ju icke så som de andra föreslagna intresserade i den rent ekonomiska sidan af företaget.

Som sagdt, det finnes nog andra vägar också, hvarpå man kan söka bota de brister, som nu förefinnas. Man skulle vidare, som utskottet här antyder rörande bolagens eller bolagsstyrelsernas sammansättning, kunna se till, att icke samma personer vore delegare i bränvinsförsäljningsbolag och i spritförädlingsbolag, hvilket måste

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

anses högst olämpligt. Det är många sådana saker, som skulle kunna förändras till det bättre. För öfrigt tillåter jag mig påpeka, att i denna sak förefinnes också ett slags intressestrid mellan stad och land.

Mycket skulle kunna vara att säga om det också, men jag skall icke ta tiden i anspråk dermed, utan, då jag hittills icke kunnat bli öfvertygad om att det förslag, som nu är å bane, är klokt och egnadt att befrämja den sak, som ytterst bör befrämjas med den af bolag bedrifna bränvinsförsäljningen, nemligen sedlighetens intresse, så har jag för närvarande icke annat att göra, herr talman, än att yrka afslag å såväl motionärens framställning som utskottets hemställan.

Herrar *Hammarström* och *Lundgren* instämde häruti.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Det var verkligen glädjande att höra hvad den siste ärade talaren yttrade, synnerligast med fäst afseende på de upplysningar om bolagens verksamhet, som han lemnade, och hvilka förut icke varit allmänt kända, eller att bolagen verka i sedlighetens och nykterhetens intresse. Jag håller den ärade talaren räkning derför, ty jag tror, att om bolagen arbeta i sedlighetens intresse, böra de också få ett erkännande för detta arbete.

Men jag skall dessutom be att få fästa uppmärksamheten derpå, att utskottets förslag afser icke ett arbete vare sig för eller emot sedlighetens intresse, utan det är endast en ordningsfråga, som der afses. Nu trodde samme ärade talare, att, om utskottets förslag komme att bifallas, blefve följden deraf den, att de personer, som framdeles invaldes i dessa bolags styrelser, komme der att motverka det sedlighetens syfte, som bränvinsförsäljningsbolagen hittills verkat för. För min del tror jag dock icke det är så farligt. Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på, att den ledamot som af de särskilda hushållningssällskapen komme att inväljas i hvarje bolagsstyrelse, å sin sida endast finge att bevaka en tiondedel af bränvinsmedlen för hushållningssällskapets räkning, och då fråga är om en så liten andel, kan man icke gerna misstänka, att en person, som är sedeslös nog att vilja motverka bränvinsbolagens sedliga intresse, någonsin skulle komma att bli invald i en dylik styrelse. Jag söker ett stöd för detta omdöme deri, att landsbygden afstått från denna form af bränvinshandtering — från de förluster och obehag, som dermed äro förknippade, och nästan från all inkomst deraf, ty denna tiondedel, som tillfaller hushållningssällskapen, är icke af nämnvärd ekonomisk betydelse, åtminstone icke i den mån, att man gerna kan misstänka hushållningssällskapen att af hänsyn till densamma vilja i styrelserna invälja personer, som bara skulle ta till sin uppgift att motverka deras sträfvanden i sedlighetens intresse.

Samme ärade talare omnämnde vidare ett bolag i Vestmanland, som afstyrkt en till stadsfullmägtige ställd petition. För min del är jag öfvertygad om, att derest den nu föreslagna ändringen redan då varit företagen, skulle detta bolag icke hafva afstyrkt, utan må-

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

hända tillstyrkt petitionen i fråga och derigenom bidragit till att Vestmanland gjort en välbehöflig inskränkning i bränvinsförsäljningen.

Då jag sålunda icke kan finna, att den föreslagna förändringen skulle komma att motverka bolagens uppgift, utan att här endast är fråga om ett ordnande af förhållandena, så att man blir i tillfälle att se, huru bolagen numera använda de inkomster de erhålla af denna handtering, anser jag för min del densamma vara af behofvet påkallad, och följaktligen tar jag mig friheten att yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr Hedlund: I likhet med den förste ärade talaren kan jag icke tillbakaträngа vissa betänkligheter mot den föreslagna förändringen.

Det framgår redan, såväl af motionen som af utskottets motivering, att den rena affärssynpunkten blifvit väl ensidigt betonad, medan dock den ledande synpunkten för dessa bolags verksamhet borde vara en helt annan, en sådan, som af vissa bolag äfven tillämpas, hvilket jag till min glädje hörde den förste talaren, så nykterist han är, erkänna.

Nu vet man, huru det i praktiken förhåller sig med dessa styrelser, att somliga medlemmar deri äro intresserade för nykterhetsåtgärder och andra deremot mera tänka på det ekonomiska. Det förefinnes alltid en fara för att de mera ljumma komma att skjuta sig bakom de båda representanterna för landsting och hushållningssällskap, äfvensom att dessa sistnämnda ombud icke hafva samma intresse för förhållandena inom kommunen som de, hvilka äro kommunens medlemmar. Derigenom löper man faran, att bolagen mera undantagslöst än hittills komma att skötas uteslutande i affärsintresse, och detta är en olägenhet.

I dessa dagar har här i Stockholm ett första möte hållits af ombud för utskänkningsbolagen, dervid planerades åtgärder i nykterhetens intresse ifrån bolagens sida. Detta vittnar om att en ny kraftig anda till förmån för nykterheten är på väg att väckas inom bolagen sjelfva. Dessa möten tror jag med tiden komma att uträtta mycket godt. De för nykterhetsåtgärder mera lifaktiga komma att påverka de mera ljumma, så att dessa då för skams skull icke hålla sig tillbaka, utan gå med på åtgärderna de också. Men det vore synd, om de nya element, som det nu är meningen att sätta in i bolagens styrelser, skulle komma att binda black om foten på anhängarne af den nyare och sundare rigtningen.

Derför hyser jag, som sagdt, åtskilliga betänkligheter mot reformen, och i likhet med den förste talaren, kan jag icke finna annat än att den nödiga kontrollen i afseende på inköp af spirituosa skulle kunna vinnas på annat och fullt lika ändamålsenligt sätt. Jag är tveksam, huruvida jag skall instämma med den förste talaren i hans yrkande om afslag, eller om jag skall underlåta att göra något yrkande alls, med hänsyn dels till enigheten inom bevillningsutskottet, dels till hvad man nog får anse vara den allmänna meningen inom kammaren. Jag skall i alla fall be att få instämma med herr Byström.

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

Häruti instämde herrar *Wijk*, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Liljeholm*, *Lindgren* i Oskarshamn, *Ericsson* i Jönköping, *Vahlquist*, *Biesèrt*, *Gussing* och *Johansson* i Öija.

Herr Meyer: Det är ju alldeles rigtigt, såsom här af ett par ärade talare blifvit påpekadt, att 18 § i bränvinsförsäljningsförordningen ålägger bolag att så sköta sin affär, att det dervid endast tar hänsyn till sedlighetens intresse. Men man får icke förbise, mina herrar, att för att bolagen skola kunna fullgöra denna föreskrift, måste bolagen — det är åtminstone ett sätt, som alla bolag med förkärlek använda — hålla synnerligen höga bränvinspris, och detta gör, att bolagen icke kunna verka i sedlighetens intresse utan att en mycket stor och betydande vinst uppstår på rörelsen. Denna vinst är, om jag så må säga, en biprodukt till sedligheten, och i denna vinst äro, som man vet, olika parter intresserade: landstingen, hushållningssällskapen, stadskommunerna och landtkommunerna.

Nu har en ärad talare här sagt, att motionären i sin motion alldeles icke tänkt på eller talat om sedlighetens kraf, att hans förslag icke afsett att höja sedligheten. Och detta är fullkomligt rigtigt. Ty denna motion har icke det minsta med den sidan af saken att skaffa. Men å andra sidan vågar jag påstå, att den på intet vis skadar detta stora och högsta intresse. Motionen afser ju endast att sätta de ekonomiskt intresserade parterna i tillfälle att utöfva kontroll deröfver, att icke bolagen på något sätt träda deras rätt för nära. Och det må väl anses vara en ganska rimlig begäran från motionärens sida, i synnerhet som man vet, att anledning till missnöje förefunnits i fråga om det sätt, hvarpå bolagen skötts just i detta hänseende, just i det hänseendet att icke fullt opartiskt tillgodose de ekonomiskt intresserade parternas intressen.

Det är för mig alldeles ofattligt, huru man kan tänka sig, att, derigenom att de nu föreslagna representanterna sättas i tillfälle att utöfva kontroll öfver bolagens verksamhet, det sedliga intresset skulle komma att lida skada. Jag kan, som sagdt, icke förstå denna tankegång. Ty icke kan man väl gerna tänka sig, att, om de nuvarande ledamöterna i bolagens styrelser, som ju i viss mån kunna sägas representera den största ekonomiska intressentens intresse, hittills icke bedrifvit bolagens verksamhet i en mot det sedliga syftet stridande rigtning, de två nya styrelseledamöter, som här äro ifrågasatta och hvilka ju ha ett vida mindre ekonomiskt intresse att bevaka, skola komma att åsidosätta sedlighetens kraf.

Medan jag har ordet, skall jag be att få nämna, att jag för min del från första stund ansåg denna motion skäligen obehöflig. Jag har emellertid inom utskottet icke motsatt mig densamma, eftersom i sjelfva motionen icke åsyftas någonting annat än att se till, att icke stadskommunernas intressen otillbörligen tillgodoses på bekostnad af öfriga parters lika berättigade intressen. Derför har jag ansett mig icke böra motsätta mig det föreliggande förslaget, utan vara med derom. Och ehuru jag för min del med det allra största lugn skall se, om det faller, skall jag likväl, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

Med herr Meyer instämde vidare herrar *Petri, Olsson* i Sörnäs och *Lundström*.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag ber att få instämma i herr Meyers *yrkande*.

Herr Fredholm: Herr talman! Då jag också deltagit i det beslut, bevillningsutskottet fattat i denna fråga, har anledningen dertill varit, att jag önskade få kontrollen öfver bränvinsbolagens verksamhet mera effektiv, än för närvarande är fallet. Det ådagalades nemligen inom utskottet, att de revisorer, som utses att granska bolagens räkenskaper, icke äro i tillfälle att kunna ingå i pröfning af bolagens verksamhet i dess helhet, derför att inom åtskilliga bolag några protokoll vid styrelsens sammanträden icke fördes och för öfrigt styrelsens åtgöranden i många fall voro undantagna från hvarje granskning, i det revisorerna ej hade tillgång till andra handlingar än bolagens räkenskaper. Det är således endast dessa, som revisorerna kunna granska. Men allt annat, som kunde vara nödigt att känna för att kunna underkasta dessa räkenskaper en behöflig detaljgranskning, det är dem undandraget.

Det var denna omständighet, som gjorde mig benägen att vara med om det föreliggande förslaget, hvarigenom man ju skulle få en kontrollant inom sjelfva styrelsen. Det är ju klart, att en sådan skulle kunna lemna upplysningar vid granskning af räkenskaperna, upplysningar, hvarigenom dessa kunde komma att te sig i en helt annan dager än hittills.

Sådana kontrollanter har man redan — för att taga ett exempel från ett annat område — i styrelser för jernvägsbolag, som åtnjuta statsunderstöd, der de tillsättas af Kongl. Maj:t, i kanalbolag o. s. v.

Jag tänkte, som sagdt, få till stånd en kontroll, ungefär likartad med denna. Men dervidlag uppstod den svårigheten, att bränvinsbolagen äro så många. Om Kongl. Maj:t skulle tillsätta en kontrollant i hvarje bolags styrelse, skulle detta icke kunna ske på annat sätt, än att detta bestyr öfverlemnades åt Konungens befallningshafvande eller ock till landstingen; och då kunde ju landstingen lika väl omedelbart utse kontrollanterna sjelfva.

Det ändamål, som motionen åsyftade, var att i styrelsen för bränvinsbolagen insätta en utom bolagen stående person; och det var för vinnande af detta mål, som jag ej ville motsätta mig det föreliggande förslaget. Men hvad jag emellertid alldeles icke ansåg lämpligt, var att i styrelsen jemväl insätta en representant för hushållningssällskapen. Dessa sällskaps ändamål är något helt annat än att befrämja sedligheten vid bränvinsutskänkning. De ha naturligtvis ett rent ekonomiskt intresse att tillvarataga. Och detta ekonomiska intresse blefve tillräckligt tillgodosedt derigenom, att landstingen skulle få sätta in en representant i bolagens styrelser. Men jag rönte inom utskottet ej något understöd för denna min mening. Och derför afstod jag från att hålla på den, liksom jag afstod från försöket att vinna det mål, jag eftersträfvade, nemligen att få den ena kontrollanten inom de särskilda bolagsstyrelserna tillsatt af Kongl. Maj:t.

Angående ändrad lydelse af § 18 bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

För öfrigt är det ganska ovisst, om förändringen kommer att medföra den nytta, man afser. Det är något, som framtiden får utvisa. Men i detta liksom i andra fall får man på försökets väg söka komma till insigt om hvad som är nyttigt och gagneligt. Jag håller icke så värst mycket på utskottets förslag, men anse herrarne, att det är värdt att försökas, skall jag icke sätta mig deremot.

Herr Sjövall: Ehuru jag har samma intresse som den förste talaren (i denna fråga), nemligen att bolagens verksamhet skall gå i den rigtning, att endast sedlighetens kraf genom dem blifva tillgodosedda, kan jag icke neka till, att såväl motionärens förslag som utskottets hemställan tilltalat mig i betraktande af en annan här icke förut framhållen synpunkt.

Man har sagt, att syftemålet med insättandet i bränvinsbolagens styrelser af personer, valde af hushållningssällskap och landsting, uteslutande vore att se till, huru bolagen — såsom den förste talaren sade — skulle kunna förtjena så mycket penningar som möjligt, enär ifrågasatta personer, som bekant, hvar för sig hufvudsakligast måste vara intresserade af vinstens storlek och detta intresse derför säkerligen skulle blifva ensamt bestämmande för deras verksamhet inom styrelsen.

Må man likväl beakta, att det finnes ett annat ekonomiskt intresse, som kan vara att bevaka inom dessa bolagsstyrelser, och det är icke, att man förtjenar så mycket penningar som möjligt, utan att de penningar, man förtjenat, blifva använda på ett *rätt* sätt, verkligen blifva använda hufvudsakligen i sedlighetens intresse. Detta önskemål skulle, efter mitt förmenande, afsevärdt befordras, om motionen, så modifierad, som utskottet tillstyrkt den, vunne Riksdagens bifall. Otvifvelaktigt förekommer här och der inom dessa bolag det missförhållande, att den intjenta vinsten användes dels till oskäligt höga löner åt tjenstemän, tillsatta af bolagsstyrelserna, och dels till arfvoden åt styrelseledamöterna sjelfva. På detta sätt gräfver man, så att säga, en bäck vid sidan, i hvilken de influtna vinstmedlen delvis rinna bort, i stället för att ledas i den af lagen anvisade strömfåran, befordrandet af sedlighetens och det allmännas intressen.

Insatte man nu, såsom här föreslagits, representanter för hushållningssällskap och landsting i bolagens styrelser, tror jag, att derigenom skulle införas ett ganska kraftigt korrektiv mot slika missförhållanden. Trots det att jag, som sagdt, i mycket instämmer med den förste talaren, kan jag derför likväl icke frigöra mig från den uppfattningen, att den ifrågasatta omändringen af bränvinsbolagens styrelser äfven skulle vara befordrande för det sedliga syftet i den rigtning, som jag här tagit mig friheten påpeka.

För min del ber jag derför att få förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, blef efter af herr talmannen framstälda propositioner utskottets hemställan bifallen.

Härefter blef utskottets under *punkten 2* gjorda hemställan jemväl godkänd.

§ 7.

Vidare föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 14, i anledning af dels kongl. propositionen n:o 4, om förändrad lydelse af § 4 af bränvinsförsäljningsförordningen, dels ock väckt motion, åsyftande ändring af samma lagrum; och

n:o 15, i anledning af väckt motion om ändring af § 8 mom. 2 bevillningsförordningen i fråga om hvad som skall till inkomst af rörelse eller yrke räknas; samt

lagutskottets utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 6 kap. 4 § strafflagen.

§ 8.

Angående inrättande af ett statslotteri.

Till afgörande förelåg slutligen Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande af ett statslotteri m. m.

Uti en till utskottet hänvisad motion, n:o 50, hade herr *O. Persson* i Killebäckstorp föreslagit aflåtande till Kongl. Maj:t af skrifvelse med hemställan,

att Kongl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning till Riksdagen aflåta proposition om inrättande af ett statslotteri, samt i sammanhang dermed efter omständigheterna föreslå upphäfvande eller ändring af kongl. förordningen angående förbud mot lotteri den 6 augusti 1881.

Utskottet hemstälde,

att herr Perssons ifrågavarande motion icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde

Herr Persson i Killebäckstorp: Herr talman, mina herrar! Då jag i den af mig väckta motion rörande inrättande af ett statslotteri m. m. inskränkt mig till en hemställan om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning till Riksdagen aflåta proposition i ämnet, hyste jag förhoppning om ett mera välvilligt bemötande af det utskott, som öfver motionen skulle afgifva utlåtande. Denna förhoppning grundade jag bland annat på det förhållande, som utskottet i början af sitt betänkande omförmält, nemligen att frågan om inrättande af ett statslotteri under de sju sista årtiondena icke mindre än åtta särskilda gånger varit

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

föremål för Riksdagens pröfning. Ty den omständigheten, att en fråga på detta sätt gång efter annan bringas å bane inom Riksdagen, visar, enligt mitt förmenande, att frågan är af betydelse och innebär något, som måste tagas i betraktande. Och för visso är detta fallet med den föreliggande frågan.

De skäl, utskottet anfört till stöd för sin hemställan, har jag redan i min motion delvis berört och bemött. Jag har sålunda icke uttalat något gillande af hasardspel i allmänhet, ehuru jag i fråga om lotterispel icke kan medgifva, att de till den grad medföra håglöshet och lätja, som utskottet antyder, eller att de skada mera allmänt än de egentliga hasardspelen. Jag skulle dock böja mig för detta utskottets skäl, om icke de verkliga förhållandena kullkastade detsamma, i det nemligen erfarenheten visar, att frånvaron af ett inhemskt statslotteri icke på något sätt utgör hinder för svenske män och qvinnor att tillfredsställa sin spellusta, så länge det står dem fritt att spela på andra länders lotterier.

Utskottet har ytterligare framhållit, att det ingalunda vore säkert, att man genom inrättande af ett statslotteri kunde förekomma eller afsevärdt minska deltagandet från den svenska allmänhetens sida i spel å utländska lotterier, utan att det fast hellre vore antagligt, att man derigenom endast uppmuntrade och befordrade ett ökadt deltagande i lotterispel.

Om opröfvade saker kan man ju icke med visshet döma; men det förefaller väl sannolikast, att inrättandet af ett inhemskt lotteri skulle minska deltagandet i de utländska, helst om det inhemska lotteriet inrättades så, att flera vinstmöjligheter der förefunnes. En konkurrens i detta afseende torde ej heller vara svår att åstadkomma, då man tager i betraktande, att exempelvis i danska klasslotteriet utsigterna till erhållande af en så blygsam vinst som 500 kronor äro, enligt en i tidningen Aftonbladet för den 9 november 1900 intagen utredning, i första dragningarna 141 möjligheter mot 99,859 omöjheter, i andra 159 mot 99,841, i tredje 198 mot 99,802 o. s. v.

Hvad angår den af utskottet befarade och på flerahanda sätt angifna nedsättning af folkets karakter, så hyser jag den åsigten, att svenska folket är lika ståndaktigt som det danska och det tyska, hos hvilka lotterierna icke åstadkommit någon depravation. Likaledes får man väl antaga, att, om någon särskild fallenhet förefinnes för spel å utländska lotterier, sådan fallenhet är icke mindre hos det ena folket än hos det andra. Med hänsyn härtill och för att ytterligare bestå i konkurrensen vore det lämpligt att förlägga lotteriet i en stad, exempelvis Malmö, som ligger närmare de främmande lotterierna än Stockholm. Måhända skulle man härigenom kunna vinna många tyska och danska kunder samt till landet återbörda en ringa del af de många millioner, som från vårt land utgått till de främmande lotterierna. Jag är nemligen öfvertygad derom, att under de sistförflutna åren, då från de särskilda lotterierna till hvarje i städernas adresskalendrar, i stats- och adelskalendrarne och andra personförteckningar upptagen person och dessutom till en otalig mängd större och mindre hemmansegare, landtbrukare, torpare, husmän och statkarlar prospekt och bref anländt med uppmaning att bjuda lyckan

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

handen, minst 8 millioner kronor årligen utgått från landet. Enligt en notis i Stockholms-Tidningen för den 27 mars 1900 deltaga 350,000 — säger 350,000 — svenskar i det danska klasslotteriets dragningar. Är icke en sådan inkomst för staten med dess för närvarande ökade behof eftersträfvansvärd, och detta i dubbel måtto med hänsyn dertill, att staten vunne ej allenast den direkta inkomsten, utan jemväl fördelen deraf, att dessa oerhörda penningbelopp, som nu gå till främmande land, komme att stanna inom det egna landet? Men, säger utskottet, en sådan inkomst, som skulle hemtas från de mindre bemedlades fickor och härleda sig från folks mer eller mindre dåliga böjelser, är ej staten fullt värdig och kan mer än väl motvägas af den skada i såväl ekonomiskt som moraliskt afseende, som landet i dess helhet komme att lida af lotterispelens inverkan på de särskilda deltagarne. Låtom oss vara stolta, men icke högfärdiga! Låtom oss icke drifva värdigheten så långt, att vi för andra offra, hvad vi sjelfva behöfva.

Hvad nu utskottets omförmälda skada angår, så kan den i moraliskt afseende ej blifva större genom spel på inhemskt lotteri än i ett utländskt, och huru någon ekonomisk skada skulle kunna uppstå, kan jag icke fatta. Någon skilnad på spelare i ett inhemskt och ett utländskt lotteri derutinnan, att i det förra endast mindre bemedlade och personer med dåliga böjelser skulle deltaga, tror jag icke på; snarare är jag benägen att antaga, att det inhemska lotteriet skulle få en i genomsnitt mera fin kundkrets än den, de utländska lotterierna för närvarande hafva här i landet.

Slutligen har utskottet ansett, att den genom de tid efter annan här medgifna lotterier vunna erfarenhet vore egnad att öka betänkligheterna mot inrättandet af ett permanent lotteri. Om detta vore fallet, skulle väl både ansökningarna om tillstånd till anordnande af tillfälligt lotteri och medgifvandena dertill minskas, men detta är ingalunda fallet. Tvärtom har på allra sista tiden medgifvande till lotteri erhållits och sökts i flera fall, och derigenom hafva flera både fosterländska och nyttiga institutioner kunnat komma till stånd, hvilket emellertid icke hindrar, att vissa ändamål äro af sådan inneboende beskaffenhet, att anlitandet af lotterivinst för deras uppnående kan anses icke vara lämpligt.

Jag har nu sökt bemöta, hvad utskottet haft att erinra mot bifall till min motion, och jag tror mig dermed hafva påvisat, att inrättandet af ett svenskt statslotteri å ena sidan icke skulle i någon mån för det svenska folket alstra dåliga böjelser eller medföra moralisk skada utöfver hvad tillvaron af de utländska och af svenskar mycket anlitade lotterierna i sådant afseende åstadkommit, men att å andra sidan ett inhemskt lotteri skulle i ekonomiskt hänseende vara för landet i dubbelt mått lyckosamt dels såsom en omedelbar inkomstkälla och dels såsom hindrande ett afsevärdt kapital att utgå ur landet. Som min motion likväl omedelbart afser endast en utredning för ett statslotteris inrättande, har jag ansett mig icke böra närmare angifva vare sig planen för ett sådant, hvartill mera kompetenta än jag torde anlitas, eller huru den för staten uppkommande vinst lämpligen bör användas. Utan att uppräkna alla de mer eller

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

mindre allmänna behof, som denna vinst kan vara egnad att tillgodose, vill jag endast exempelvis nämna anskaffning af mausergevär till de frivilliga skytteföreningarne.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört skall jag be att få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till min motion.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Motionären har uti den omständigheten, att denna fråga flera gånger varit före i Riksdagen och blifvit der behandlad, sökt finna en anledning till att hans motion nu skulle upptagas mer gynsamt, än frågan förr blifvit upptagen. Jag vill då be att få påpeka, att hvarje gång frågan varit före i kammaren, har den afslagits och sista gången med en förkrossande majoritet; och jag tycker, att redan det svaret borde hafva varit tillräckligt för motionären att afhålla sig från att redan nu, efter ett par års förlopp, väcka denna motion.

Jag har uti den kritik, motionären utöfvat af utskottets utlåtande, och de skäl, han anfört i sin motion, icke funnit några nya skäl till de gamla, som förut anförts till stöd för föregående motioner i ämnet. Jag är öfvertygad, att om vi också inrättade ett inländskt lotteri, till och med i Malmö, skulle de danska och tyska klasslotterierna, med sin större förmåga att göra reklam och puffa, alltid bibehålla en ganska stor kundkrets i de sydliga delarne af vårt land, och att således ett inländskt lotteri endast skulle öka antalet af de i lotterispel deltagande. Att lotterispel är något ondt, det tror jag de flesta erkänna. Beträffande de personer, som haft den turen att göra en vinst och i synnerhet en större vinst, har erfarenheten visat, att de allra flesta af dem blifvit slösaktiga, lätjefulla och för samhället förlorade individer. Att den otaliga massa personer, som år efter år och tid efter annan göra insatser utan att vinna någonting — insatser, som göras genom att många gånger beröfva sig sjelfva det nödvändiga — ej i längden skola finna lotterispel för dem sjelfva välgörande, det tror jag, att man lätt finner.

Motionären har uti den omständigheten, att lotterispel, penninglotterier, under de senaste åren i mängd inrättats, velat se en omständighet, som talar för inrättande af ett permanent lotteri. Ja, det är märkligt att se, att regeringen tid efter annan lånat sitt öra åt dessa framställningar om penninglotterier, och att se det stora deltagandet, som dessa lotterier vunnit. Men just detta synes oss utgöra ett skäl att ej alldeles taga bort de dammar, som för närvarande finnas i vår lotteriförordning. Och hvad nu det beträffar, att penningarne skulle stanna inom landet och staten hafva en inkomst utaf lotteriet, ja, det kan ju vara, men jag tror bestämdt, att staten uttager tillräckligt ändå på indirekt beskattningsväg utaf de mindre bemedlade och småklasserna, hvilka ju i alla fall äro de, som skulle drabbas af denna beskattning. Att staten på lotteribeskattningens väg skulle uttaga ytterligare medel, det tror jag säkerligen icke vore en tilltalande beskattningsväg.

Jag vill äfven påpeka, att motionären icke i sin motion ens har angifvit något särskildt ändamål, hvartill denna statsvinst på lotteriet skulle användas. Det hade åtminstone varit ett försonligt moment i

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

hans motion, om han hade angifvit, att denna vinst skulle användas till de fattigares och mindre bemedlades bästa, t. ex. till arbetareförsäkring och dylikt. Nu skulle ju kunna hända, att man i stället finge köpa kulor och krut för densamma; och det tror jag icke, att vi skulle vilja vara med om. Det bestämda och kraftiga uttalande, som vi från en högt stående person hört i detta afseende, tror jag af litet hvar har helsats med tillfredsställelse.

Jag vill nu endast be att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Friherre *De Geer* och herr *Hammarström* instämde häruti.

Herr Thylander: Såsom motiv för afslag å motionen har utskottet anfört, att det ingalunda, såsom motionären tror, är säkert, att man genom inrättande af ett statslotteri skulle kunna förebygga eller afsevärdt minska deltagandet från den svenska allmänhetens sida i lotterispel. Deruti kan naturligtvis hvem som helst följa utskottet. Ty hvad som icke är försökt, är icke säkert. Men om hos en eller annan den tanken uppstår, att tillvaron af ett statslotteri möjligen skulle kunna tjena såsom regulator för lotterirörelsen i landet, så att denna rörelse ej finge urarta till sådant skoj, som de senaste dagarnes företeelser gifva vid handen, då må man icke förtänka den, som har en sådan tanke. Ena dagen dyker det upp en underrättelse, att man begärt inrättande af ett lotteri för att få in pengar till den frivilliga skytterörelsen, men det finnes dock en viss högt uppsatt person, som anser, att det vore för ruskiga pengar att använda för *det* syftemålet, hvadan han icke följt styrelsen för den frivilliga skytterörelsen i landet i alla delar och just med afseende å en sådan begäran. Andra dagen dyker det upp en underrättelse, att det bildats ett konsortium af personer, hvilka för byggande af en dramatisk teater tänka begära inrättande af ett lotteri, och tredje dagen kommer man och säger, att man behöfver inrätta lotteri för något annat ändamål. Under sådana förhållanden tvingas man att tänka på denna fråga, och man frågar sig sjelf: är månne ej lotterifrågan nu mer aktuel än någonsin förut? Det torde också kunna ifrågasättas, huruvida pengarne äro sämre använda till befrämjande af den frivilliga skytterörelsen än till befrämjandet af den dramatiska konsten. För min del hyser jag den åsigten, att den dramatiska konsten bör stå så högt, att den anser skamligt att använda pengar, hemtade ur den lägre befolkningens fickor genom något slags indirekt beskattning. Ty vi må dock alltid besinna, att denna del af befolkningen icke i allmänhet är i tillfälle att *så* njuta af den dramatiska konsten som de, hvilka stå högre upp på samhällets trappsteg. Jag kan icke finna det prisvärdare att använda pengarne till att bygga en dramatisk teater än till att skaffa verktyg att skjuta i hjel folk med. Jag tycker, att det kan just vara detsamma. Penningarna äro lika ruskiga i det ena fallet som i det andra.

Mig synes det, som om lotterirörelsen borde tagas mera om hand af lagstiftningen för att icke allt mer och mer komma i den ställ-

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

ningen att den blir ett olidligt skoj. Den redan befintliga lotterirörelsen i vårt land torde, såsom jag antydt, redan vara så långt kommen, att om man icke vill hafva ett statslotteri, måste man dock anse, att den lagstiftning, som för närvarande finnes, är otillräcklig och att man bör göra densamma mera effektiv.

När man t. ex. får läsa en underrättelse sådan som den, som står i det tidningsurklipp, jag här har i min hand, eller att två agenter för ett kontor här i Stockholm resa omkring för att lura fattiga qvinnor och lyckats lura af ett par sådana stackare 30 kronor, och då dessa sedermera höra efter, huru mycket kontoret fått deraf, får man veta, att detta endast är 6 kronor, då tycker jag nästan, att det gått för långt. Detta exempel är dock icke enastående. Hör man efter landet rundt, skall man få höra, huru agenter resa omkring och bedrifva allt flera och flera missbruk genom lotteriskoj för att derigenom preja den fattiga befolkningen inom landet. Jag vet icke, huru sådant skall kunna förekommas, men jag tror, att man genom lagstiftning bör söka göra något i den vägen, nemligen att skaffa något slags regulator för lotterirörelsen i landet, så att den icke får fritt och ohejdadt drifvas.

Ser man vidare på den lotterirörelse, som redan bedrifves här i landet, ber jag att få omnämna, att man för några dagar sedan möttes af den underrättelsen, att alla lotter till Nordiska muséets lotteri voro slutsålda, och deruti såg man ett bevis för att man omfattade Nordiska muséets framgång med mycken stor ifver. En vän till mig har emellertid talat om, att han samma dag, denna underrättelse stod att läsa i tidningarna, gick till 5 olika agenturkontor här i Stockholm, och att han fick veta, att det på alla dessa kontor funnos många lottsedlar osålda, men att priset vore höjdt med 30, 40 à 50 procent. Äfven detta är ett skoj, som skulle borttagas, om man slog in på en lagstiftning i det afseende jag nämnde.

Då lotterifrågan förra gången var före i Riksdagen, talade jag mycket varmt för inrättandet af ett statslotteri. Jag har sedan dess haft tillfälle att studera denna fråga något närmare. Jag tror, att utskottet har rätt i att, ju flera lotterier inrättades, desto större fara vore det, att man derigenom skulle uppmuntra spelpassionen i landet. Jag vet nu, att det icke blott, såsom utskottet säger, är den lägre delen af befolkningen, som bedrifver lotterispel, utan att denna spelpassion har trängt högt upp i våra samhällslager, och jag vet icke säkert, om flertalet af dem, som spela på lotteri, äro dessa okunniga varelser, som stå på samhällets lägsta trappsteg, eller om de stå högre upp. Jag tror emellertid, att det är nödvändigt, att man tar frågan om hand på annat sätt, än hittills skett.

Jag har icke begärt ordet för att yrka bifall till herr Perssons motion, utan jag har endast känt ett behof att uttala de tankar, jag hyser, och hvilka tankar jag icke är ensam om, nemligen att det icke är bra ställdt som det nu är, då den ena statsmagten handhar lotterirörelsen och låter den bedrifvas på ett sorglöst sätt, under det att den andra statsmagten ser genom fingrarna och icke gör något som helst för att kontrollera eller reglera denna rörelse. Jag har ej något yrkande att göra.

Häruti instämde herrar *Lundell* och *Olofsson* i Digernäs.

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

Herr Höjer: Herr grefve och talman! Efter den senaste ärade talarens anförande har jag icke kunnat underlåta att begära ordet, för att åtminstone ännu ett yrkande skall höras för bifall till utskottets hemställan.

Motionärens förslag påminner — synes det mig — bra mycket om den gamla metoden, hvilken kanske är känd, att drifva djeflar ut med Belzebub. Men det skulle kunna hända, att, om hans motion ginge igenom, vi finge den synen för våra ögon, att på samma gång Belzebub fått skydd under den svenska statens öfverhöghet, så fortfore de förra djeflarne att bedrifva sitt ofog i detta land. Jag kan icke finna annat, än att spelpassionen i detta fall följer samma lagar som dryckenskapslasten. Ju flera krogar, desto mera super man, och ju flera lotterier i vårt goda Sverige, desto mera kommer det att spelas på lotteri. Ingenting synes mig stämma bättre med menniskans psykologi.

Innan jag gifver mitt votum för inrättande af ett statslotteri, vill jag åtminstone hafva säkrare garantier, än motionären kunnat gifva, att vi skulle stäcka spelpassionen i sin helhet genom att på detta sätt taga lotteriväsendet under statens kontroll. Men jag skulle säkert *ändock* icke gifva mitt bifall, derför att jag anser den svenska staten alldeles för god för att på detta sättet legalisera något, som jag kallar för last, hvilket staten utan tvifvel skulle göra, om den inrättade ett statslotteri. Detta skäl har åberopats många gånger förut, men det förlorar intet i sin giltighet genom att det upprepas en gång till.

Nu menade den ärade motionären, att man skulle minska vårt folks böjelse att spela på utländskt lotteri derigenom, att man ökade vinstmöjligheterna på det svenska. Se, den logiken begriper jag icke. För det första ber jag att få betona, att för det ändamålet, som motionären afsåg sålunda skulle vinnas, måste vårt statslotteri arrangeras på det sättet, att de största vinsterna och de flesta vinsterna stannade hos svenskarne och att de utländingar, som spelade på det svenska statslotteriet, finge hålla till godo med niterna; ty endast under den förutsättningen skulle motionären möjligen få rätt. Jag ber att vidare få fästa uppmärksamheten på en annan sida af saken. Om vi arrangera flera vinstmöjligheter i det svenska statslotteriet, blir följden gifvetvis den, att spelpassionen hos vårt svenska folk i samma mån kommer att ökas.

Jag tyckte, att den ärade motionären talade om att vi skulle hindra export af våra penningar *till* utlandet och draga in penningar *från* utlandet, derigenom att utländingar skulle komma att spela på vårt statslotteri. Jag hör, att han är vän af den svenska exporten i alla former till den grad, att han vill befordra äfven exporten af svenska *lottsedlar*. Jag tror tills vidare, att den svenska staten kan väl vara utan den förtjensten.

Af motionärens senaste anförande, som jag — delvis åtminstone — följde med, har jag icke kunnat finna den ringaste anledning, hvarför jag eller de, som hafva samma åsigt som jag, skulle komma

Angående inrättande af ett statslotteri. (Forts.)

att i denna fråga ändra vår ståndpunkt, och jag vill i det längsta hoppas, att kammaren nu, såsom den gjort 8 gånger förut, in amplissima forma genom afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan visar, att kammarens uppfattning är densamma.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen gaf propositioner å de derunder framstälda yrkanden, nemligen dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3 hemstält i förevarande utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utvisade 132 ja mot 50 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

§ 9.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 24, till Konungen med anhållan om förslag till taratariff, att gälla vid varors förtullning efter bruttovigt.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *P. O. Lundell* under tre dagar fr. o. m. morgondagen samt herr *Chr. Olsson* i Rögle under 14 dagar fr. o. m. den 9 dennes.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion med förslag till ändring af § 16 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 37, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om inrättande af nya tjenster vid statens jernvägar samt om löneförbättring för vissa grupper af den derstädes anstälda personalen än äfven inom Riksdagen väckta motioner i sistnämnda hänseende; och

n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till nya byggnader och anläggningar samt ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar äfvensom till fortsättande af statens jernvägsbyggnader;

lagutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående bestämmelse om underrätts skyldighet att vid ådömande af böter i utslaget fastställa det emot bötesbeloppet svarande förvandlingsstraff;

särskilda utskottets n:o 2 utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inteckning i fartyg, lag om ändring i 10 och 17 kapitlen handelsbalken, lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen, lag om ändrad lydelse af 51, 90 och 117 §§ konkurslagen, lag om ändrad lydelse af 2, 3 och 52 §§ sjölagen, lag om ändrad lydelse af 14 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning, lag om ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden samt lag om antecknande i fartygsregistret af tvist om fartyg eller fartygslott; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder för främjande af den byggnadskonst, som berör landtmannahem och arbetarebostäder.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12.40 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Fredagen den 8 mars.

Kl. $^1/_2$ 3 e. m.

Sammanträdet leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att herr riksdagsmannen A. G. Olsson i Frösvi, som lider af influensa, ej kan under de närmaste dagarne lemna sina rum, intygar på heder och samvete

Stockholm den 7 mars 1901

Otto Sandberg,
legitim. läkare.

§ 3.

Vid föredragning af herr *Ivar Månssons* motion, n:o 174, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny värnpligtslag, förklarade herrar *Holmlin, Redelius, Kronlund, Darin, Lindvall, Landelius, Henricson* och *Andersson* i Bråborg, att de instämde i förevarande motion. Härefter hänvisades densamma till Riksdagens särskilda utskott n:o 1.

§ 4.

Härefter föredrogos, men blefvo åter bordlagda konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1, statsutskottets utlåtanden n:is 37 och 38, lagutskottets utlåtande n:o 23, särskilda utskottets n:o 2 utlåtande n:o 2 samt Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

grefve *H. E. G. Hamilton* under 4 dagar fr. o. m. den 9 dennes, herr *G. Jansson* i Krakerud under 4 dagar fr. o. m. denna dag samt herr *L. G. Broomé* i Bårslöf under morgondagen.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts memorial n:o 7, angående öfverlemnande till lagutskottet af en utaf herr *Carl Lindhagen* väckt motion.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,45 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.